

KRONIKA

JOANNA PEKALA

Wydział Pedagogiczny

Uniwersytet Warszawski

Forum Pedagogiczne
2017/1

Wpłynęło: 25.02.2017

Zatwierdzono do druku: 29.03.2017

DOI: 10.21697/fp.2017.1.23

Międzynarodowa konferencja naukowa pt. *Sharing reflexive doctoral research practices for professionals* (Cambridge/Wielka Brytania, 25 czerwca 2016 roku)

Wydział Pedagogiczny Uniwersytetu w Cambridge przywitał gości przybyłych na konferencję wspianą atmosferą intelektualną. Dyskusje w grupach studentów i naukowców z różnych krajów toczyły się jeszcze przed rozpoczęciem obrad, którego dokonał prof. prof. Geoff Hayward i Pam Burnard. Poruszane zagadnienia podzielono na trzy sekcje tematyczne: 1) *mapping of doctoral reflexivity practices by professionals* („kategoryzowanie doktoranckiej refleksji naukowej przez profesjonalistów”); 2) *practising responsible reflexivity as researching professionals* („praktykowanie odpowiedzialnej refleksji przez profesjonalnych badaczy”) i 3) *generating ethical reflexivity for and impact on professionals* („generowanie refleksji etycznej dla profesjonalistów i jej wpływu na nich”).

Pierwsza wystąpiła prof. Pat Thomson, nakreślając kontekst nie tylko pracy, ale i życia współczesnego człowieka, a zwłaszcza badacza. Zwróciła uwagę na ogromne znaczenie refleksyjności, wymieniając za Margaret Archer (2012) cztery jej typy. Mówiła o **racjonalności komunikatywnej**, charakteryzującej osoby warunkowane wzorami czerpanymi z zewnątrz. **Racjonalność autonomiczna** pozwala na bezkompromisowe samostanowienie, niecofające się nawet przed dezaprobatą środowiska. Typ **metarefleksyjny** z kolei poddaje osobiste wnioski ciągłemu rozważaniu, prowadzi pewien rodzaj głębokiego, wewnętrznego dialogu. **Rozbita refleksyjność** wynika często z zerwanych relacji rodzinnych osób, które charakteryzuje. Skutkuje trudnościami zarówno w określeniu własnych opinii, jak i w wyborze samej drogi życiowej spośród mnogości dostępnych rozwiązań. Pat Thomson zwróciła uwagę na fakt, iż współczesny człowiek z jednej strony żyje w świecie dającym tak wiele różnorodnych możliwości, z drugiej jednak strony mogącym powodować zagubienie. Różnorodność i współczesna dostępność informacji, powodowana mobilnością przedmiotów oraz samego człowieka czyni jego życie ciekawszym, choć jednocześnie jednak trudniejszym.

„Knowledge doesn't sit at the universities” – to zdanie wypowiedziane przez Profesor Thomson stanowiło doskonałe wprowadzenie do dalszej części konferencji. Prelegentka wyjaśniła, czym różni się doktorat w zakresie pedagogiki (EdD)

od tradycyjnie pojmowanego doktoratu (PhD). Ten problem poruszają również Karen Ottwell i Wai Mun Lin w artykule należącym do publikacji pokonferencyjnej (Burnard i in. 2016, s. 29–41). Autorki zwracają uwagę na fakt, iż typowe badania doktoranckie rozpoczynają się od istniejącej bazy danych, literatury na dany temat, podczas gdy *professional doctorate* (jeden spośród pięciu typów doktoratów dostępnych w Wielkiej Brytanii¹) ma swój początek w tym, co nieznanne, czego w danym obszarze nie wiadomo.

Określenie *professional*, przypisywane nadawanym stopniom, odnosi się do praktyki związanej ze studiami doktoranckimi. Nie chodzi tu o aktywność wynikającą z programu nauczania na uniwersytecie. Praca zawodowa doktorantów, która stanowi źródło ich zainteresowań, jest również celem zmiany, do której doktorat ma doprowadzić. Szeroko pojęta **zmiana w praktyce edukacyjnej** stanowi sens, główne założenie pedagogicznego doktoratu (EdD).

Wystąpienia doktorantów wraz z promotorami stanowiły kolejny etap konferencji. Nie były to jednak tylko wypowiedzi merytoryczne, na które przyszedł czas w jej trzeciej części. Zadanie studentów polegało raczej na zaprezentowaniu własnej katedry i stylu pracy. Tematyka wystąpień grup została podzielona według idei przyświecających ich badaniom: 1) *Przedmiotowe aspekty uczenia się* (*Subject Aspects of Learning*); 2) *Włączanie, dobre samopoczucie, kreatywność* (*Inclusion, Wellbeing, Creativity*) i 3) *Przywódstwo, zmiana edukacyjna, rozwój* (*Leadership, Educational Improvement and Development*).

Zarówno doktoranci, jak i ich promotorzy posługiwali się aktywnymi metodami podczas swoich wystąpień. Mówiono m.in. o pobudkach do podjęcia studiów doktoranckich. Jedną z prezentacji stanowiła szczególnie interesujące ujęcie tematu. Na slajdzie umieszczono uśmiech człowieka. Na jednym z jego końców widniał napis *egoistic* („egoistyczne”), na drugim *altruistic* („altruistyczne”), a pomiędzy tymi określeniami rysunki symbolizujące powody studiowania, takie jak: posiadanie tytułu doktora i należnego mu prestiżu, zwiększenie własnych zarobków, poszerzenie wiedzy czy poprawa sytuacji społecznej. Ten sposób przedstawienia zagadnienia sprzyjał podkreśleniu, jak bogaty jest wachlarz ludzkich motywacji i refleksji nad nią.

Inna grupa podjęła próbę przekonania słuchaczy o tym, iż badania i generalnie studia doktoranckie są pewnego rodzaju podróżą. Jest to wyprawa w nieznanne, a więc pełna współpracy wszystkich członków „załogi” jest nieodzowna. Przekazując sobie kolejno cztery motki wełny, studenci i promotorzy mówili o wzajemnej zależności tematów ich zainteresowań i poszukiwań badawczych.

Po przerwie miały miejsce wystąpienia w następujących sekcjach tematycznych: 1) *reflexivity dilemmas in (research) design* („dylematy refleksji w projektowaniu badań”); 2) *reflexivity and ethical considerations workplace settings* („refleksja i namysł

---

¹ Phd, Practice-based, Professional doctorate, New Route PhD, PhD by portfolio (Burnard i in. 2016, s. 30).

etyczny w miejscu pracy”) i 3) *reflexivity storying the self, practice and professions* („refleksja wypowiedzeniem siebie, praktyka i praca zawodowa”).

Uczestnictwo w prezentacjach pierwszej z wymienionych sekcji było doskonałą okazją do wysłuchania i obejrzenia wyjątkowo zróżnicowanych tematycznie wystąpień. Pierwszym prelegentem był David Williams – osoba o niezwykle interesującej naukowej biografii. Williams rozpoczął swoją pracę zawodową jako nauczyciel weterynarii w St John’s College. Tam zainteresował się etyczną stroną badań dokonywanych na zwierzętach. Przeprowadził sondaż diagnostyczny, na podstawie którego próbował dowiedzieć się, jakie są opinie studentów na temat wykorzystywania żywych organizmów zwierzęcych do diagnozowania wpływu leków na działanie serca. Ten pomysł zaowocował badaniami doktorskimi, które Williams prezentował zebranym na konferencji, zadając sobie i nam interesujące pytania natury etycznej. Między innymi prelegent zastanawiał się nad tym, jaką postawę należałoby przyjąć, jeśli nawet czołowi przedstawiciele filozofii, tacy jak Immanuel Kant, Jeremi Bentham i Peter Singer, udzielają odmiennych odpowiedzi na pytanie, co jest ich zdaniem etyczne.

Kolejną prelegentką była Rebecca Kitchen – studentka czwartego roku studiów doktorskich w *Cambridge University*, wieloletni nauczyciel geografii i członek Królewskiego Towarzystwa Geograficznego (*Royal Geographical Society*). Wspólnie z audytorium zastanawiała się nad zagadnieniami szczególnie związanymi z włączaniem uczniów we własne poszukiwania naukowe (Hart 1997, s. 41), stawiając następujące pytania:

- Czy można angażować uczniów w badania dotyczące zagadnień etnicznych, jeśli studenci badają swoich rówieśników (również zróżnicowanych etnicznie)?;
- W jaki sposób włączać studentów w badania i ich prezentację tak, by było to jak najbardziej autentyczne?;
- Jak łączyć wyniki uzyskane przez uczniów z własnymi wynikami tak, aby tworzyły spójną narrację?

Jako ostatnia w tej części konferencji o swoich zainteresowaniach mówiła Sarah Upjohn – fizjoterapeutka i starszy wykładowca *University of Hertfordshire*. Poszukiwania badawcze prelegentki dotyczyły zapobiegania urazom, a także promocji zdrowia wśród młodzieży uczącej się w szkołach muzycznych. Temat ten jest ściśle związany z jej działalnością zawodową. Sarah Upjohn zastosowała *action research* nie tylko jako metodę badawczą. Prelegentka podzieliła się z audytorium spostrzeżeniem, iż refleksja w działaniu stanowi pewien rodzaj katalizatora zmiany w myśleniu i praktyce. Jej badania doprowadziły do nagłośnienia problemu obrażeń narządów ruchu u młodych muzyków i poprawy profilaktyki tego typu urazów w szkołach muzycznych.

Profesor Pat Thomson była pomysłodawcą, jak i prowadzącym część konferencji, którą zatytułowano: *Writing strategies for doctoral students (Strategie pisania dla doktorantów)*. Celem prelegentki było przede wszystkim przekonanie słuchaczy, którzy w większości byli badaczami, że tworzenie tekstów naukowych jest jednym z najważniejszych sposobów na przekazanie własnej wiedzy i przekonań. Co więcej,

dzielenie się wynikami badań może doprowadzić do zmiany społecznej, która winna być głównym uzasadnieniem badawczych poszukiwań w dziedzinie pedagogiki.

Zebrani wzięli udział w trzech krótkich działaniach praktycznych. Zadaniem uczestników konferencji było trzykrotne, trwające po pięć minut, pisanie tekstów na zadany temat. Stworzone urywki przekazywano kolejnej osobie, która również pisemnie komentowała przeczytany fragment. Notatka wraz z komentarzem wracała do autora, aby ten sprawdził, czy i jak został zrozumiany przez czytelnika. Każdy z biorących udział w ćwiczeniu mógł się ponadto przekonać, jak długi i wartościowy tekst może stworzyć, gdy narzuci sobie stałe ramy czasowe.

Zakończenie konferencji miało formę wspólnego świętowania połączonego z podpisywaniem publikacji pokonferencyjnej przez jej autorów.

Proces stawania się profesjonalnym badaczem rzeczywistości edukacyjnej jest długotrwały i niesie ze sobą wiele wyzwań. Wszyscy prelegenci podkreślali jednak fakt, iż w badaniach doktorskich, szczególnie w zakresie pedagogiki, najważniejszym efektem jest wywołanie odpowiedniej **zmiany**. Czesław Barański w swoim artykule wymienia trzy najważniejsze jej cechy: silną motywację, sporą wiedzę i umiejętność kreowania jej warunków (Barański 1998). Wymienione komponenty wydają się charakteryzować sylwetkę idealnego kandydata na naukowego badacza. Rola uczelni i właściwie zorganizowanych studiów doktoranckich jest również nie do przecenienia. Wiedza i umiejętności związane z metodologią i statystyką na studiach doktoranckich wydają się być obszarami szczególnie zaniedbanymi i humanistyczny charakter uczelni pedagogicznych nie wydaje się być wystarczającym uzasadnieniem tego problemu.

Kolejnym zagadnieniem do refleksji jest kwestia tego, iż kandydaci na doktorantów często nie posiadają żadnego doświadczenia zawodowego, kiedy rozpoczynają pracę badawczą bezpośrednio po ukończeniu studiów. Pedagogika jest przecież nauką, której sens leży głównie w działalności praktycznej i jej ciągłym udoskonalaniu. Zapewne potrzebna jest refleksji nad organizacją i programem studiów doktoranckich, co mogłoby zaowocować konkretnymi zmianami. Choć wiele pytań na konferencji w Cambridge pozostało bez odpowiedzi, samo ich postawienie wywarło głęboki wpływ na słuchaczy i prelegentów.

Bibliografia

- Archer M. (2012). *The reflexive imperative in late modernity*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Barański C. (1998). *Syndrom kwalifikacji dyrektora-innowatora*. W: Penc J., *Zarządzanie dla przyszłości*. Kraków: Wydawnictwo Profesjonalnej Szkoły Biznesu.
- Burnard P., Dragovic T., Flutter J., Alderton J. (2016). *Transformative Doctoral Research Practices for Professionals*. Rotterdam, the Netherlands: Sense Publishers.
- Hart R. (1997). *Children's participation*. London: Earthscan.